

בהם המלוה לעולם! (260)

אמר ליה רב ספרא: מה שמחזירים התם ללוה ולמלוה, לא מחמת סימנים אלו — אלא **סברא הוא** שכן הוא הדין:

אחד הלוח משלשה — מסתבר שיחזיר ללוה, משום **דגבי לוח שכיחי** שימצאו אצלו שלשה שטרות, שלוח בהן משלשה בני אדם. אבל **גבי מלוה לא שכיחי** שימצאו אצלו כל שלשת השטרות של הלוח, שהרי השטרות של המלווים האחרים לא היו צריכים להמצא אצל מלוה זה!

אלא, על כרחך **שמע מינה שמלוה נפול**.

ואילו המוצא שטרות של שלשה שלוו מאחד — מסתבר שיחזיר **למלוה**, משום **דגבי מלוה שכיחי** שימצאו אצלו שלשה שטרות של לווים שונים שלוו ממנו. אבל **גבי לוח — לא שכיחי**, שהרי השטרות של הלווים האחרים לא היו צריכים להמצא אצלו!

אלא, על כרחך שאבדו השטרות מהמלוה.

כח-א ומקשינן: **אלא הא דתנן: מוצא תכריך של**

שטרות [שטרות כרוכים זה בזה], או שמצא **אגודה** [צרור קשור] של שטרות — הרי זה יחזיר למי שיתן בהם סימנים, האם **חכי נמי דניחא ליה ללוה לאחדורי ליה למלוה?** שמא אכן פרע כבר הלווה את חובו, ועל ידי שיחזירו את השטרות למלוה, יוכל לגבות על ידם שלא כדין!

אלא אמר רבא: סימנין דאורייתא.

ולמדים דבר זה, מדכתיב בענין אבידה: **”והיה עמך עד דרש אחיך אתו”**.

ויש לתמוה, **וכי תעלה על דעתך שיתננו** המוצא קודם **שידרשנו** אדם? אם אין אדם שתובע את האבידה, מנין ידע המוצא למי להשיבה?!

אלא, כך אמרה תורה: **דרשהו**, את זה שבא לתבוע את האבידה, **אם רמאי הוא, או אינו רמאי!**

לאו [האם לא] **בסימנין** ידרוש אם הוא רמאי או לא?

שמע מינה שסימנים דאורייתא.

260. הקשו הראשונים, למאי דסבירא ליה להגמרא עתה, שמחזירין על פי סימנים, אם כן, מדוע שנינו שאחד הלוח משלשה — יחזיר ללוה, שלשה שלוו מן האחד — יחזיר למלוה, הלא העיקר הוא מי נותן את הסימנים, הלוח או המלוה!

ובחי” הר”ן כתב, דאף בסלקא דעתך ידע הגמרא את הטעם באחד שלוח משלשה, דגבי לוח שכיחי, וכן את הטעם בשלשה שלוו מאחד, אלא שהיה סבור שאומדנא זו — הרי היא כאומדנא דסימנים. ואם סימנים לאו דאורייתא, לא יועילו הנך טעמי מדאורי, אלא רק מתקנת חכמים. ולכן הקשה, שהסברא שאמר רבא גבי

ותירצו, שסבור עתה הגמרא, שאף שהחזרה היא על פי סימנים, מכל מקום באחד הלוח משלשה, מחזירין רק ללוה, דלוח מועילה הסברא דגבי לוח שכיחי, וגבי מלוה לא שכיחי, שלא יועילו סימנים של המלוה. ומיהו, אין סברא זו מועילה שיחזירו ללוה בלי סימנים. וכן

אמר רבא: אם תמצי לומר סימנין דאורייתא⁽²⁶¹⁾,

ליה לרבא מהמקרא של "עד דרש אחיך אתו" — שסימנין דאורייתא!

והגמרא אינה מניחה לו לסיים את דבריו, ותמהה, מה זה שאמר רבא "אם תמצי לומר", וכי רבא מסופק בדבר? הא פשיט

ומבאר הגמרא: אין ראיתו של רבא ראייה גמורה, משום דאיכא למימר כדשנינן⁽²⁶²⁾, שמה שנאמר במקרא שידרשנו אם הוא

סימנים, שלכן תקנו להחזיר, משום דניחא ליה לבעל אבידה, לא שייכא הכא!

מכל מקום באבידה יש עדיין חשש משקר, ולכן מסתפקין אי סימנים דאורייתא או דרבנן.

261. הקשה קצוה"ח [סימן רנ"ט סק"ב], דבסוגיין נשארת בספק השאלה אם סימנים דאורייתא או דרבנן, ואילו במסכת חולין [ע"ט א] משמע שסימנים דאורייתא, דאיתמר התם: "אמר ליה רבי אבא לשמעיה, אי מעיילת לי כודנייתא בריספק, עיין להנך דדמיין להדדי ועייל לי. אלמא קסבר וכו' וסימנים דאורייתא". ופירש רש"י: "מדסמיך אסימנים ושרי איטורא עליהו, ש"מ הא דסמכינן אסימנים בחזרת אבידה, כדאמר' באלו מציאות, דאורייתא היא. דאי דרבנן, נהי דעבוד רבנן תקנתא בממונא, באיטורא מי מצו מתקנו וכו'".

262. הקשו הראשונים, אמנם על ראייה זו יש דחיה, כדשנינן. אבל הרי הגמרא הביאה עוד ראייה ממצא תכריך של שטרות, שהסיק ממנה רבא שסימנים דאורייתא, ומה דחיה יש לראיה זו?

ותירץ, דשאני התם, שאמר לו רבי אבא לעיין בשני סימנים, וזהו הוי סימן מדאו', כמו סימן מובהק. וע"ע באחרונים מה שכתבו בזה.

וכתב הרא"ש: "רבא גופיה מספקא ליה. ולפי שלא היה יכול למצוא טעם למה תיקנו חכמים להחזיר אבידה בסימנים, משום דהוה קשה ליה מההוא דמצא אגודה של שטרות, אמר, מאחר שאין אנו יכולים למצוא טעם להשבת אבידה בסימנים, מסתברא דהוי דאורייתא. ואין זה הוכחה, דאם ממנו נעלם הטעם שתיקנו חכמים להחזיר אבידה בסימנים, הם ידעו טעמו של דבר. ועוד יש לומר, הא דתנן דמחזירין תכריך ואגודה של שטרות, לאו משום סימנא, דלא הוי סימנא כולי האי, אלא לצורבא מרבנן מהדרין בטביעות עינא, דעל ידי סימן כל דהו מכירו בטביעות עינא, הלכך לא מהדרין גט בסימנים — אלא בסימן מובהק דחשיב, או בעדים, או לצורבא מרבנן בטביעות עינא". וביארו בדבריו, שתקנו חכמים לסמוך על סימנים גם בתכריך של שטרות, אף על גב דלא שייכא התם טעמא דניחא ליה לבעל אבידה, משום דלא פלוג חכמים בתקנתם.

אמנם יש ראשונים שנחלקו על פירוש רש"י, וכתבו שאכן אפשר שסימני אבידה אינם מדאורייתא, והיינו טעמא משום דחיישינן דלמא מחזי חזא, או כסומא בארובה, ומכל מקום הסימנים שנאמרו שם לענין כלאים, הן עיקר לסמוך עליהם בענין זה, וגמרא גמירי לה.

ובקצוה"ח [סימן ס"ה קי"א] כתב, שאף שסימנים לאו דאורייתא, מכל מקום בתכריך של שטרות יש לסמוך עליהם מדאו', משום שיש בהם שני סימנים, מנין וכריכה. ושני סימנים

וביאר קצוה"ח את כוונתם, דבסימנים דאבידה איכא תרי חששי, חדא, דלמא איתרמויי אתרמי שיהיו סימנים דומים לאלו. ואידך, דלמא זה שאומר את הסימנים ראה אותם, או שכיוון להם כסומא בארובה, ובשקר בא להוציא את האבידה מיד מוצאה. ואם כן, אמנם לאתרמויי לא חיישינן מדאו', כהיא דכלאים דהתם. אבל

רמאי, היינו על ידי עדים.

ועתה חוזרת הגמרא לדברי רבא:

אם תמצי לומר שסימנים דאורייתא⁽²⁶³⁾,

א. אם בא אדם ונתן סימנים באבידה, ובא אדם אחר, ונתן אף הוא סימנים — יניח

המוצא את האבידה בידו, עד שיבא אליהו⁽²⁶⁴⁾.

ב. אבל אם בא אדם ונתן באבידה סימנים, ובא אחר והביא עדים שהאבידה היתה שייכת לו⁽²⁶⁵⁾ — ינתן לבעל העדים.

שאינם מובהקין — הרי הם כסימן מובהק. והתומים ביאר, שכל סימן שיש בתכריך של שטרות, דינו כסימן מובהק. והיינו טעמא, משום שבשאר אבידות, יש הרבה אנשים לתלות בהם את האבידה, ולכן אין סימן אמצעי מספיק מדאורייתא. מה שאין כן בשטרות, שכל הספק הוא אם נפל מהלוח או מהמלוה, בזה גם סימן אמצעי חשיב כמובהק, לפי שאין זה מצוי שאירע אותו סימן בשוה בין שני אלה, הלוח והמלוה.

263. כתב רש"י: "רבותא נקט. דאפילו אמרינן דאורייתא, אפ"ה עדים עדיפי, כדמפרש ואזיל: סימנים ועדים ינתן לבעל עדים". והקשה מהרש"ל, אם כן, שהרבותא היא שאפ"ה בסימנים ועדים — עדים עדיפים, למה הפסיק בינתיים לומר שסימנים וסימנים — יניח?

וביאר, דהכי קאמר הגמרא: אף שסימנים וסימנים — יניח, מכל מקום בסימנים ועדים לא יניח, אלא ינתן לבעל העדים. שאף אם סימנים דאורייתא, אין כוחם שוה לעדים.

עוד כתב שם, שמוכח מרש"י, שאם אחד אמר סימנים מובהקין, ואחד הביא עדים — יניח. שאם גם באופן כזה ינתן לבעל העדים, למה אמר רבא את דבריו כשתמצי לומר שסימנים דאורייתא, הלא אף אם סימנים דרבנן, יכול היה להשמיענו דבריו בסימנים מובהקין ועדים!

אבל הרא"ש סובר, שאף באופן כזה ינתן לבעל העדים. ועיין מה שכתב בזה המהרש"ל. ובש"ך בסימן רס"ז כתב, שגם דעת רש"י כהרא"ש.

264. הריטב"א כתב, שאף אם אחד אמר סימנים מובהקין, ואחד — שאינם מובהקין, יניח. שכיון שסימנים דאורייתא, שקולים הם. וזהו שהקדים רבא: אם תמצי לומר שסימנים דאורייתא.

אבל הרמב"ן והרשב"א [ועוד ראשונים] כתבו, שאף אם סימנים דאורייתא, מכל מקום סימנים מובהקין עדיפי משאינם מובהקין, ולכן תינתן האבידה לבעל הסימנים המובהקין.

ועיין בח"י הגרעק"א שהקשה, לדברי התוס' בריש מכילתין [ב' א, ד"ה ויחלוקן], שכל היכא שהחלוקה יכולה להיות אמת — חולקין, ואפילו בודאי רמאי, אם כן, למה אמרו כאן, בסימנים וסימנים, שיניח, למה לא יחלוקן, הרי החלוקה יכולה להיות אמת! ואף לשיטת רש"י, שבודאי רמאי לא יחלוקן, הרי כאן אין ודאי רמאי, שהרי יתכן ששניהם אבדו כלי שיש בו סימנים אלו!

ותירץ הגרש"ש [בשערי ישר, שער ד' פרק וט'], דאמנם מצד דין מומן המוטל בספק היה צריך לפסוק שיחלוקן, אבל בנדון דנן אי אפשר לפסוק כך, משום שלא תתקיים בכך מצות השבת אבידה, שהרי מצוה על המוצא לשמור את האבידה עד שיחזירנה לבעליה, וכיון שלא נתברר מי הוא האובד, אלא מספק אמרינן שיחלוקן, אין המוצא מקיים בזה מצות השבת אבידה. ועיי"ש שביאר דלפי זה לא יקשה מהמשנה ד"ניפול הנמצא בין שני שובכות, מחצה על מחצה — שניהם יחלוקן" [ועיין מה שכתב בחזון יחזקאל בענין זה].

ועיין באבן האזל [פ"ט מטו"ג הל"ז] ובאמרי בינה מה שכתבו ביישוב שיטת רש"י ותוס'.

265. זה לשון הרא"ש: "סימנים ועדים ינתן

שלמרות שסימנים דאורייתא, בכל זאת — עדים עדיפים (266). ג. אם אדם נתן באבידה סימניו, ובא אדם אחר, ונתן בה גם הוא סימניו, והוסיף והביא עד אחד שמעיד שהאבידה היתה שייכת לו, אנו אומרים

שהעד האחד — כמאן דליתיה דמי (267), שהרי רק על פי שני עדים יקום דבר! ואם כן, הרי זה כסימנים וסימנים. ובכהאי גוונא הדין הוא שיניח (268) (269), כפי שאמרה הגמרא לעיל.

לבעל העדים וכו', ואפילו לא ראו הנפילה, אלא שמעדין שהיה שלו, מחזקין ליה בחזקתו, ולא אמרינן שמכרו.

ונסתפק הגרעק"א בכונתו, האם דינו דווקא כשהעדים מעידים שהיה שלו, שאז אם באנו לקיים שניהם, הסימנים והעדים, ולומר שהיתה האבידה תחת יד שניהם, עדיין יש להסתפק של מי היה באחרונה, קודם שאבד, אם של בעל העדים, שלקחו מבעל הסימנים, ובעל הסימנים מכירו לפי שהיה תחת ידו קודם שמכרו, או שנפל מבעל הסימנים, שלקחו מבעל העדים. ולכן ינתן לבעל העדים, שהחזק בדבר על פי עדים. אבל אם העדים עדי אריגה הם, שאז אם באנו לקיים שניהם, אין צד שבעל הסימנים מכרו לבעל העדים, שהרי אנו יודעים שבעל העדים ארג את הבגד, אלא רק צד שבעל העדים מכרו לבעל הסימנים, וממנו נפל, באופן כזה ראוי לתת לבעל הסימנים, שמתקיימת בו גם ראיית הסימנים, וגם ראיית העדים. ואם תנתן האבידה לבעל העדים, אתה מבטל את ראיית הסימנים. או שמא, סברת הרא"ש היא, שכל שהיתה לאחד מהם חזקת מרא קמא, אין מוציאין מחזקתו על פי סימנים.

לקחו מחבירו. ועיי"ש מה שכתב עוד בעניין.

267. השטמ"ק הביא בשם הריצב"ש, שדווקא אי אמרינן שסימנים דאורייתא, אין עד אחד מכריע בין סימנים וסימנים. אבל אם סימנים דרבנן, אפשר דכיון דמשום תקנתא דרבנן הוא, ה"נ תקון רבנן שיכריע עד אחד.

268. כתב הרא"ש: "סימנים וסימנים ועד אחד, ואפילו מעיד העד שראה שנפל ממנו, עד אחד כמאן דליתיה דמי — ויניח. ומיהו יראה שצריך אותו שכנגד העד ליטבע, ולא גרע ממה שאם היה בידו, והיה אחד אומר שלי הוא, והיה העד מסייעו. ואם ישבע — יניח. ואם לא ישבע — יתנהו לבעל העד".

אבל הנמוק"י סובר, שאין העד מחייב שבועה, משום שאפילו אם ישבע להכחישו, לא נעמיד את הכלי בידו. ואם כן, לשם מה ישבע? אלא כמאן דליתיה דמי. והגרעק"א [בדרוש וחידוש] ואבן האזל [פי"ג מהל' גזילה ואבידה הל"ו] מדייקים מלשון הרמב"ם, דסבירא ליה כהנמוק"י. ועיי"ש באבן האזל מה שהקשה על שיטת הרא"ש.

וכתב האבן האזל בכיאר דברי הנמוק"י, דחייב שבועה הוא דווקא בין טוען לנטען. אבל כאן, ששניהם נותנים סימנים, בטל דין השבעה לאף אחד מהם, וממילא לא שייכת שבועה ביניהם, שאינם טוען ונטען. ומה שיש לאחד מהם עד שמטיל ספק בנאמנות סימניו של השני, אין זו טענה לתבוע הימנו שבועה.

269. בראשונים במסכת חולין [צ"ו ב, בר"ן ובריטב"א] כתבו בהאי לישנא: "דבמציאה נאמן

266. כתב הרמ"א [ח"מ סימן רס"ז]: "הביא זה עדים, וזה עדים וסימנים, סימנים במקום עדים לאו כלום הוא, ויהא מונח". וביאר הנתיבות, דהיינו דווקא בשתי כתי עדים המכחישות זו את זו על אותו זמן. אבל אם כת אחת מעידה על זמן שקדם לזמן שאומרת הכת השניה, מעמידים את האבידה בחזקת השני, משום שחזקה היא, שכל מה שתחת יד אדם — שלו הוא, ואם כן, ודאי

הבגד, ואדם אחר נתן כסימן את מדת רחבו של הבגד, תנתן האבידה לזה שנתן את מדת ארכו⁽²⁷²⁾.

והטעם, משום דמדת רחבו שעורי קא משער לה בד מכסי לה מרה וקאי. כלומר, יתכן שאכן הבגד אינו שלו, אלא ששער את מידת הרוחב, כשראה את בעל הטלית מתעטף בה, שהרי רואים את כל רוחב הבגד, שהוא לגובה האדם. ואילו מדת ארכו — לא משתער לה, אי אפשר לשער את אורך הבגד, שהרי הלוכשו עטוף בו, ולכן סימן טוב הוא⁽²⁷³⁾.

ו. אם אדם נתן גם את מדת ארכו, וגם את מדת רחבו של הבגד, ואדם אחר נתן את

ד. אם אדם הביא עדי אריגה, עדים המעידים שהוא ארג את הבגד⁽²⁷⁰⁾, ואדם אחר הביא עדי נפילה, שמעידים שהבגד נפל ממנו — תנתן האבידה לזה שהביא עדי נפילה. משום דאמרינן שהאדם שארג את הבגד זבוני זבנה [מכרו לאחר], ומאותו איניש אחרינא שקנה את הבגד⁽²⁷¹⁾ — נפל.

הבגדים שהיו לובשים בזמן הגמרא, היו כטליתות שאנו מתעטפים בהם בתפילה. שהיו אוחזים את הבגד בחלק העליון של צדו הארוך, ועוטפים בו את הגוף. נמצא שרוחב הבגד — מונח לגובה האדם, ואורכו של הבגד עוטף ומקיף א הגוף.

ה. אם אדם נתן כסימן את מדת ארכו של

דאימור אומן הוא". אבל הרמב"ם פירש: "עדים שארגוה לו". והיינו, שיש עדים המעידים שארגו עבורו את הטלית, ואם כן, הרי יש לו חזקת מרא קמא. ומכל מקום ינתן לבעל עדי נפילה, שהוא מאוחר יותר, וכפי שנתבאר בגמרא.

271. לאו דווקא שקנה את הבגד מזה שארגו, אלא אפילו אם בעל עדי נפילה אומר שאינו מכיר כלל את בעל עדי האריגה, בכל זאת מחזירין לו, משום שאנו אומרים שהאורג מכר לאחר, ואותו אדם מכרו לבעל עדי נפילה. וכן מדויק בלשון הרי"ף: "דאמרינן זבוני זבנה, ומטיא לידיה דהאי, ונפלה מיניה".

272. נחלקו בזה הראשונים. יש אומרים דהיינו דווקא אם סימנים דרבנן. אבל אם סימנים דאורייתא, כל הסימנים שוים — ויניח. אבל יש שכתבו, דהיינו אף אם סימנים דאורייתא.

273. משמע מכאן, שדווקא כשיש אחר שאומר את מדת אורכו, תנתן לזה. אבל אם יש רק אחד

אדם לומר: אלו כליו של פלוני. דכיון דלית ליה הנאה מיניה, לא חיישינן למשקר". והקשו האחרונים מהך דשמעתין, דמבואר שגם באבידה, עד אחד — כמאן דליתיה דמי, ואין סומכין עליו להשיב אבידה לזה שהעיד עבורו.

עוד הקשה בשב שמעתתא [ש"ו פ"ג] מסוגיין על שיטת הפוסקים, דסבירא ליה שבמקום דלא אתחזק איסורא, מועיל עד אחד בדבר שבערוה. ולשיטתם צ"ל, דהאי שאין עד אחד קם לממון, היינו דווקא כשמעיד להוציא ממוחזק. ואם כן, בסוגיין, דמיירי בענין השבת אבידה, שאין מוציאין מיד מוחזק, אמאי אין עד אחד נאמן? ותירצו האחרונים, שכיון שעומד אדם אחר בפנינו, ומכחיש את העד בטענת ברי, אין העד נאמן נגד טענת ברי. ועוד, שהרי העד מוכחש על ידי הסימנים שהאחר נותן באבידה [עייין באבני נזר אהע"ז ח"א סימן ס', ובפמ"ג סוף סימן קי"א].

270. כך פירש הראב"ד בשטמ"ק, וז"ל: "עדים המעידים שהוא ארגו. ואין זו עדות שהיא שלו,

הבגד — מאשר את מידותיו.

ח. נמצא גט, וחוא, הבעל, אומר את סימני הגט, ואומר שאכן כתב את הגט, אבל נמלך לבסוף ולא נתנו לה, ולא גירשה. ואף היא, האשה, אומרת את סימני הגט, ואומרת שגירשה בעלה, וממנה נפל הגט —

ינתן לה הגט.

והטעם, משום שהסימנים שנותן הבעל — אינם ראייה, שהרי אף אם האמת כדברי האשה, ודאי שהגט היה בידו קודם

מדת גמיו של הבגד, שאמר את שיעור האורך והרוחב יחד, אבל לא ידע לומר את שיעור האורך לחוד והרוחב לחוד "גמיו" היינו כצורת האות "גאם" היוונית, שעשויה כאות 'ך' שלנו, ולכן נקרא אורך ורוחב יחד "גמיו" — ינתן לזה שנתן את מדת ארכו ורחבו, שהרי זה סימן מובהק יותר.

ז. אם נתן אדם את מדת ארכו ומדת רחבו של הבגד, ואחר נתן את מדת משקלותיו של הבגד — ינתן לזה שנתן את מדת משקלותיו⁽²⁷⁴⁾, כיון שודאי שזה סימן מובהק יותר, לפי שקשה יותר לשער את משקל

274. הקשה בשו"ע הרב [בתשובה, סימן כ"ח], לשיטת המשאת בנימין [הביאו הבית שמואל סימן י"ז] ששני סימנים שאינם מובהקין — מצטרפין להיות סימן מובהק, למה ינתן לבעל משקלותיו, הרי השני אומר שני סימנים שאינם מובהקין, מדת ארכו ומדת רחבו! וביאר, מה שאמרו שמצטרפין להיות כסימן מובהק, היינו דווקא בשני סימנים שהם שינוי בגוף החפץ. שכיון שנשתנה בשני דברים, הרי זה סימן מובהק המייחדו משאר דברים הדומים לו. אבל מדות הבגד, אף אורך ורוחב יחד, אינם סימן מובהק, שאין זה שינוי בדבר, אלא שיש שתופר במדות אלו, ויש שתופר במדות אחרות, וברור שמצויים בגדים אחרים שיש בהם אותם מדות.

אמנם יש שסוברים שמה שכתבו הפוסקים ששני סימנים מצטרפין להיות סימן מובהק, היינו דווקא לגבי עדות אשה. אבל במציאה לא מהני, משום שיש חשש דמחזי חזי, ומשקר ואומר ששלו הוא, וחשש זה שייך גם בשני סימנים. מה שאין כן בעדות אשה, שאין חשש שהעדים משקרים, אלא רק דלמא אתרמויי אתרמי, בשני סימנים לא חיישינן להכי, כי היכי

שאומר את מדת רחבו, אף שאין זה סימן מובהק, תנתן לו.

והקשה מכאן החזון יחזקאל [בחידושים לתוספתא פ"ב ה"ן] על שיטת הראשונים, שפירשו את המשנה דלהלן: "אמר את האבידה ולא אמר סימניה לא יתן לו", והגמרא מעמידה דהיינו שלא אמר סימנים מובהקין דידה, וביארו הראשונים: "כיון דאית בה סימן מובהק, ולא קאמר לה, ש"מ לאו דידה הוא. דאי דידה הוא, מידע הוה ידע ליה. וכי אמרינן דמהדרינן אבידתא בסימן שאינו מובהק, דלית ביה אלא הוא". והרי כאן אמרנו שמחזירין לאומר מדת רחבו, אף שאינו מכיר את מדת ארכו, שהוא סימן מובהק יותר! [ואכן המאירי הקשה כבר קודם, וזו, וכתב דאפשר לפרש ששניהם, האורך והרוחב, סימנים מובהקין הן].

וביאר, דהאי דאמרינן שאם אינו מכיר סימן מובהק דידה — ש"מ שאינו שלו, היינו דווקא בסימן שיש בעצם מהותו של הבגד. אבל סימן שידיעתו תלויה במעשה, כגון ארכו של הבגד, שצריך הוא למדוד אותו כדי לדעת סימן זה, אין אי ידיעתו ראייה שאינו שלו, שהרי אפשר שלא טרח למדדו. ועיי"ש מה שכתב עוד בענין זה.

הגירושין, ומכירו, ויכול לתת בו סימן.

אבל מה שהאשה נותנת סימן, ודאי ראייה היא שנפל הגט ממנה. שאם לא כן, מנין היא מכירתו?

והוינן בה: במאי, במה הם נותנים סימנים?

אילימא במדת ארכו ורחבו של הגט, אין זה סימן, משום שדלמא בהדי דנקיט ליה — חזיתיה [שמא בזמן שאחזו הבעל את הגט, ראתה אותו האשה, ושיערה את גדלו]!

אלא, הסימן הוא שנקב יש בו בגט בצד ארת פלוני (275).

ט. אם הוא, הבעל, אומר את סימני החוט שהגט קשור בו, ואף היא אומרת את סימני החוט — ינתן לה.

והוינן בה: במאי?

אילימא שהם נותנים סימנים בחיורא ובסומקא [בצבע החוט, אם הוא לבן או אדום], ודלמא בהדי דנקיט ליה הבעל — חזיתיה האשה, ולכן היא יודעת את צבע

מסייעין לה, מעיזה יותר, שהרי היא סומכת על הסימנים!

וביאר הפמ"ג [יו"ד סוף סימן קי"א, כללי סימנים וטביעות עין], דמטעם חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה, יצאה מחשש איסור דאורייתא. ומה שאמרו דהיכא דאיכא גיטא — מעיזה, היינו חששא דרבנן בעלמא. ולכן סמכין גם על סימנים שאינם מובהקין, אף שאינם אלא מדרבנן, משום שגם החשש הוא רק מדרבנן.

והגרעק"א [בדרוש וחיודוש] הקשה על מה שכתב הרא"ש, שצריך סימן מובהק כדי להחזיר את הגט לבעל שיוכל לגרש בו, הרי כשם שמחזירין לאשה על פי הסימנים בצירוף החזקה שאינה מעיזה בפני בעלה, כך יש להחזיר לבעל על פי הסימנים, ואין לחוש שמגרשה בגט שנכתב לשם אשה אחרת, שהרי היא עצמה אומרת שנתגרשה בגט זה עצמו — וממנה נפל, והרי חזקה שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה!

ותירץ, דגבי הבעל, הסימנים והחזקה סותרים זה את זה. שהרי הסימנים מורים שנפל הגט ממנו, וצריך לגרש בו עתה. ואילו החזקה שאין אשה מעיזה, מורה שנפל ממנה, וכבר היא מגורשת! להכי אין מועיל הצירוף. עיי"ש.

דלא חיישינן להכי בסימן מובהק [כך כתב בפרי יצחק ח"ב סימן נ"ז. אבל בקצוה"ח סימן ס"ה סקי"א חולק על סברא זו].

275. כתב הרא"ש, וז"ל: "כתב רב אלפס ז"ל [וכן פסקו הרמב"ם, הרמב"ן, הר"ן, ועוד ראשונים], דדוקא בנקב יש בו בצד אות פלוני. ונראה לי דלא בעינן הכא סימן מובהק. דודאי להחזירו לבעל לגרש בו, הוא דבעינן סימן מובהק, שלא יגרשנה בגט שנכתב לשם אשה אחרת. אבל להחזירו לאשה כשהיא אומרת שהבעל נתנו לה, וממנה נפל, לא בעינן סימן מובהק, דליכא כאן חששא שמא נכתב לשם אשה אחרת, כיון שבא לידה קודם נפילה. אלא דלא ידעינן הי מינייהו קושטא קאמר, וכיון דעדיפי סימנים דידה מסימנים דידיה, יהבינן לדידה. ואי משום דמינסבא בגט זה, ואיכא איסורא דאורייתא, אפילו בלא גט נמי אשה שאומרת לבעלה גרשתני — נאמנת, חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. ולא אמרינן הכא כיון דאיכא גיטא — מעיזה, כיון דסימנים מסייעי לה. הלכך אפילו בסימן שאין מובהק — מהדרינן לה".

והקשו על דבריו, הא אדרבה, כיון שסימנים

החוט? (276)

אלא, הסימן הוא במדת ארכו (277) של החוט.

י. אם הוא אומר שהגט היה מונח בחפיסה, ואף היא אומרת שהיה מונח בחפיסה — ינתן לו.

מאי טעמא?

משום שהיא מידע ידעה, דכל מה דאית ליה לבעלה, בחפיסה הוא דמנח ליה. ואם כן, יתכן שניחשה האשה שאף את הגט הניח בחפיסה, ככל חפציו האחרים.

המשנה שלפנינו, וסוגיית הגמרא שלאחריה, דנות בענין ההכרזה. כפי שכבר הוזכר לעיל, צריך המוצא להכריז על האבידה, כדי שידע המאבד שאבידתו נמצאה. אמנם לא נתברר לנו עדיין:

א. כמה זמן, או כמה פעמים צריך להכריז, ומה הדין אם הכריז המוצא על מציאתו,

ולא באו בעלי האבידה, האם צריך להמשיך להכריז, ועד כמה.

ב. היאך מכריז, האם מכריז סתם "אבידה מצאתי", או שצריך לומר איזה חפץ מצא.

ג. מהו נוסח ההכרזה, והיכן מכריזים.

נשאים אלו, ועניינים נוספים מענייני ההכרזה — יידונו להלן.

מתנתין:

ועד מתי חייב המוצא להכריז על האבידה?

עד כדי שידעו בו שכניו [עד שיתברר למכריז שהכרזתו הגיעה לידיעת שכניו]. דברי רבי מאיר [ובגמרא יתבארו לאילו שכנים הכוונה].

רבי יהודה אומר: אין די בכך שידעו שכניו, כי יתכן שהאבידה אבדה לעובר אורח שאינו מבני המקום, ולכן יכריז בשלש הרגלים

276. הקשה המהר"ם שיף, למה הוצרך המקשן לטעם זה, הרי אמרנו לעיל שחירי וסומקי אינם סימן כלל!?

ויש שתירצו, דהכא מיירי שאומרת שחלק פלוני שבחוט היה חירור או סומק, ולכן הוי סימן. עוד תירצו, שעצם זה שיודעת שהגט היה קשור בחוט, מצטרף עם ידיעת הצבע, ויחד הוי סימן.

277. הקשה בתוס' רבינו פרץ, מאי שנא גבי הגט עצמו, דאמרינן לעיל שאין מדת ארכו סימן, דלמא בהדי דנקיט ליה חזיתיה, ומאי שנא גבי החוט, דלא אמרינן הכי? [והוקשה לו, משום שהוא הבין שהיא ראתה את החוט, כשהחזיק

הבעל את הגט פתוח כדי לקרוא ממנו. ובאותו זמן היה גם החוט הקשור בו פתוח ונסרך, ואפשר לשער את אורכו בנקל].

וכתב, דאורך הגט אינו סימן, משום שיכלה האשה לשער בנקל, כשהחזיקו הבעל פשוט בידו כשקרא בו. אבל אורך החוט, שהוא רך ואפשר לכופפו, אינה יכולה לשער, ולכן הוי סימן.

והרא"ש כתב, דהאי דאמרינן שאין אורך הגט סימן, היינו כשלא צמצמה מדת ארכו או רחבו, אלא אמרה שהגט ארוך או קצר. אבל אם אמרה שאורכו הוא כך וכך אצבעות — הוי סימן. ובאופן כזה מדובר גבי החוט, שאמרה את אורכו המדוייק.

שאחר מציאת האבידה, לפי שאז מתאספים לירושלים עולי רגלים מכל קצוי הארץ, ומסתבר שגם בעל האבידה יהיה ביניהם (278).

ואם לא בא בעל האבידה לדרוש את אבידתו עד רגל האחרון, יוסיף המוצא להמתין אחר הרגל האחרון — **שבעה ימים**, שהם שיעור זמן כדי שילך כל אחד מישראל לביתו שלשה ימים, ויראה אם אבד לו דבר, ואם כן — יחזור שלשה ימים, ויכריז יום אחד שאבדה לו אבידה (279), ויתן את סימניה — ויטלנה.

גמרא:

תנא: מה ששנינו "עד שידעו בו שכניו", היינו — **שכני אבידה**.

והוינן בה: **מאי שכני אבידה?**

אילימא שהכוונה לשכנים **דבעל אבידה**, שצריך להכריז עד שידעו שכני בעל האבידה שנמצאה האבידה, אם כן, אם המוצא יודע מיהם שכני בעל האבידה, על כרחך שהוא יודע גם מיהו בעל האבידה בעצמו! **אי ידע ליה, ליזול ולהדריה נהליה** [אם הוא מכיר אותו, שילך ויחזיר לו אותה]!

אלא, הכוונה היא, שצריך להכריז עד שידעו שכני מקום שנמצאת בו אבידה, שהרי יתכן ששלחם היא.

שנינו במשנתנו: **רבי יהודה אומר וכו'** ואחר הרגל האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלשה וכו'.

ורמינהו מהמשנה במסכת תענית: **בשלשה בחודש מרחשון שואלין את הגשמים** [מתחילים לומר "ותן טל ומטר" בתפילה].

278. הקשה בשטמ"ק, למה לא די ברגל אחד? והוסיפו באחרונים על דבריו, שאף לפי דברי רש"י להלן, שכתב שלכך אומר המכריז: "זהו רגל ראשון", שלא להטריח את האובד לחזור, וכשיבא רגל שני, יעלה לרגל, ויתן סימניה", מכל מקום היה די בשני רגלים!

וכתב, דהוסיפו להכריז עד רגל שלישי, משום שיש לחשוש שמא היה אנוס, ולא עלה לרגל.

עוד יש שתירצו, דחיישינן שבעל האבידה לא היה בירושלים בשעת ההכרזה, ושמע על ההכרזה מעולי הרגל שחזרו למקומו. ופעמים שמתעכבים עולי הרגל בירושלים שני רגלים, כגון פסח ועצרת, ואינם חוזרין בינתיים, לכן נתנו זמן של ג' רגלים, כדי שיוכל האובד לעלות ברגל השלישי לקחת את אבידתו. ועיין מה

שכתב בפרישה [ח"מ סימן רס"ז סק"ג].
279. כך פירש רש"י, שהאובד הוא זה שמכריז יום אחד. וכן פירשו עוד ראשונים.

אבל תוס' [לעיל כ"ב ב, ד"ה אי דליכא סימן] והרמב"ם [פי"ג מגזילה ואבידה הל' ל"ח] כתבו, שהמוצא הוא זה שמכריז יום אחד.

והקשו שם התוס' מהגמרא במסכת פסחים [מ"ט ב] דאמרין שאין מכריזין על אבידת עם הארץ, ואם המוצא הוא שמכריז, מנא ידעינן אם האובד הוא עם הארץ? ותירצו, דמיירי במוצא במקום דשכיח עמי הארץ.

ובמסכת פסחים תירצו, דמיירי כגון שעברה שיירא של עמי הארץ, וראינו שנפלה האבידה מהם. ועיין בשו"ת מהרשד"ם [יו"ד סימן ר"נ] שהארץ בזה.

מקום יישובם גדול, ויישובם היה מרוכז במרכז ארץ ישראל — לא בעינן כולי האי.

אמר ליה אביי: והא כתיב בימי בית שני, כשעלו ישראל מבבל: "וישבו הכהנים והלוים וגו' והמשוררים והשוערים וגו' וכל ישראל בעריהם", משמע, שאף שהיו ישראל מועטים, בכל זאת היו מפוזרים בכל עריהם שישבו בהם קודם הגלות, ואם כן, היו מהם שהיו רחוקים מירושלים כבימי בית ראשון!

וכיון דהכי הוא — אפכא מסתברא [מסתבר לתרץ להיפך]:

בימי מקדש ראשון, הנפישו ישראל טובא, והיה יישובם צפוף, דעל ידי כך מצוות עלמא [יש צוותא לכולם], ומשתכחי שיירתא דאזלי בין ביממא ובין בליליא [ומצויות היו שיירות המהלכות בין ביום ובין בלילה] — לא בעינן כולי האי, ופני בתלתא יומא כדי שיגיע אדם למקומות המרוחקים. לפי שאין צריך אדם להמתין לשיירא, או לאדם שילך עמו, כיון שודאי ימצא מיד ובנקל.

אבל בימי מקדש שני, דלא נפישו ישראל טובא, ולא מצוות עלמא [אין מצויין בני אדם לילך בצוותא בדרך], ולא משתכחי שיירתא דאזלי בין ביממא ובין בליליא — בעינן כולי האי, חמשה עשר יום. משום שהיו צריכים להמתין עד שתצא שיירא, ואף כשיצאה שיירא, היתה מהלכת רק ביום, ורק משעברו חמשה עשר יום היה מגיע אחרון שבישראל לנהר פרת.

רבא אמר: לא שנא בימי מקדש ראשון שהיו ישראל רבים, ולא שנא בימי מקדש שני

רבן גמליאל אומר: בשבעה בו [בחודש מרחשון] שואלין, שהוא חמישה עשר יום אחר ההג [הג הסוכות].

והטעם שיש להמתין עד אז, משום שבחג עולים מכל קצוי הארץ לירושלים לרגל, וחששו חכמים שירדו להם בחזרתם גשמים, וישבשו את דרכם, לכן תקנו שימתינו בבקשת הגשמים די זמן, כדי שיגיע אחרון עולי הרגל שבארץ ישראל לבתיהם שליד נהר פרת [שהוא מקום יישוב מרוחק מארץ ישראל].

מוכח מכאן, שכדי שיגיע כל אחד מישראל לביתו, צריך חמשה עשר ימים! ואילו רבי יהודה אמר במשנתנו, שמספיקים שלשה ימים!

אמר רב יוסף: לא קשיא. כאן, מה ששנינו במסכת תענית שצריך חמשה עשר יום, מדובר בימי מקדש ראשון.

ואילו כאן, מה שאמר רבי יהודה שמספיק שלשה ימים, מדובר בימי מקדש שני.

ומבאר רב יוסף את דבריו:

בימי מקדש ראשון, הנפישו ישראל טובא [שהיו ישראל רבים מאד], דכתיב בהו: "יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרוב", וממילא מקום יישובם היה על פני שטח גדול מאד, והגיע עד נהר פרת — בעינן כולי האי, חמשה עשר יום.

אבל בימי מקדש שני, דלא נפישו ישראל טובא, דכתיב בהו: "כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות ושישים", ולא היה

וכן כשמכריו ברגל שני, אומר: זהו רגל שני להכרזה.

אבל כשמכריו ברגל השלישי אומר סתם: "מצאתי גלימא", ואינו מזכיר איזה רגל הוא להכרזה. ומזה שלא שלא הזכיר איזה רגל הוא, יבינו השומעים שרגל שלישי הוא.

והוינן בה: ואמאי אינו מזכיר את הרגל? לימא בפירוש: זהו רגל שלישי להכרזה?

ומבאר הגמרא: מה שאינו מזכיר את הרגל בהכרזתו ברגל שלישי, היינו דלא אתי לאחלופי בשני. שאנו חוששין שיהיה אדם שלא ישמע היטב את דבריו, ויסבור שהוא אומר שזהו רגל שני, ויסמוך על כך שיבוא ברגל הבא ליטול את אבידתו — ויפסידנה. לכן תקנו שלא יאמר כלום, שאז יבינו כולם שזהו רגל אחרון להכרזה.

ומקשינן: אם כן, ברגל שני נמי לא יכריו את שם הרגל, שהרי אתיא לאחלופי כז-ב בראשון!

ואמרינן: בזה אין כל כך חשש, שגם אם אכן יחליף ויסבור שזהו רגל ראשון, סוף סוף הא קא אתי רגל שלישי, ויוכל ליטול אז את אבידתו.

תנו רבנן: בראשונה [בתחילה, כך היתה עיקר התקנה], כל מי שמצא אבידה — היה מכריו עליה שלשה רגלים, ואחר רגל אחרון שבעת ימים, כדי שילך שלשה, ויחזור שלשה, ויכריו יום אחד, וכפי ששנינו במשנתנו.

משחרב בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו, ופסקה העליה לרגל לירושלים,

שהיו מועטים, אף שיתכן שאכן לא הגיעו כל ישראל לבתיהם, מכל מקום, לא הטריחו רבנן באבדה את המוצא יותר מדאי, ולכן אינו צריך להמתין יותר משבעה ימים אחר הרגל.

אמר רבינא: מזה שנתנו חכמים רק שבעה ימים להכרזה, שמע מינה, שכי [כאשר] מכריו המוצא על מציאתו — מזכיר את שם החפץ שמצא, ו"מצאתי גלימא" מכריו. שכיון שכן, לא הוצרכו חכמים לתת עוד שהות לאדם לבדוק אם חסר לו אחד מחפציו, שהרי אדם יודע כמה בגדים יש לו, ומיד כשיגיע לביתו, בודק אם חסר לו בגד.

דאי סלקא דעתך ש"מצאתי אבידתא" מכריו, ואינו מזכיר את שם החפץ שמצא, בעינן למטפי ליה חדא יומא לעיוני במאניה [צריכים היינו להוסיף לו עוד יום אחד, שיעיין בכל חפציו אם חסר לו דבר מה].

אלא שמע מינה: גלימא מכריו.

ומסקינן: אכן שמע מינה כך.

רבא אמר: אפילו תימא שאבידתא מכריו, בכל זאת לא הוסיפו לו עוד יום להכרזה, משום שלא הטריחו רבנן באבידה את המוצא יותר מדאי, שיעטרך לשהות בירושלים יותר משבעה ימים אחרי החג.

תנו רבנן: כשמכריו המוצא על מציאתו ברגל ראשון, אומר: זהו רגל ראשון שאני מכריו בו על האבידה. והטעם, כדי שלא יטרח המאבד לחזור לירושלים במיוחד עבור האבידה. אלא יבוא ברגל שני, כשהוא עולה לרגל ממילא, יתן את סימניה, ויטלנה.